

# דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:  
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה  
משואות-יצחק

# במפרשים

י"ל ע"י מ. מושקוביץ \* משואות-יצחק 79858 ד.נ. שדה-גת \* טל': 08-8616173 \* פקס: 08-8616174

שנת תשע"ח

פרשת נח

## א. תוספת ברכה .

פרק ו', פסוק יד':

וכפרת מכית ומחויץ בכפר (ו' י"ד) היינו  
לדעת רש"י, הכפר הוא זפת (דבק שמויעין העצים מקרבם) והוא מין  
ניגר ומתדבק, ונמצא ענינו זה בפ' שמות (ב' ג') ותחמרה בחמר ובזפת,  
ובישעיה (ל"ד ט') ונהפכו נחליה לזפת, והיתה ארצה לזפת בערה.  
ובאור הלשון וכפרת הוא להטיח, לדבוק בחזקה את דופני התיבה בזפת,  
כמו שטוחין בקיעי כותל בטיט או בסיד, וכמו בפ' מצורע (י"ד מ"ב) וטח  
את הבית, וביחזקאל (י"ג י"ד) הקיר אשר טחתם, ובדה"י (כ"ט ד') לטוח  
קירות הבתים, ועוד.

ומה שהוציא הכתוב כאן ענין זה בלשון וכפרת שהוא יחידי כאן במקרא  
(ולדעת רש"י כאן הוא מלשון ארמי, ולהלן נעיר על זה) ולא וטחת כמו  
בכמה מקומות, כפי שהראנו, אפשר לומר, משום דרגיל הכתוב לכתוב  
לפעמים בסגנון לשון נופל על לשון, כמו שנבאר, ומדכתב השם "בכפר"  
סמך לו הפעל בלשון דומה לו, וכפרת.

וכן דרך הכתובים, כמו בפרשה שמות (ב' ג') ותחמרה בחמר, שענינו  
טיחה, כמו שהבאנו, והי' צריך לומר ותמרה, כמו בישעיה (ל"ח כ"א)  
וימרחו על השחין (ובחז"ל מצוי הפעל ממרח, במס' שבת, קמ"ו א') במשנה,  
אם היתה (החבית) נקובה לא יתן עליה שעה, מפני שהוא ממרח, כלומר,  
מדבק, ובתורת כהנים פרשה שמיני, ממרחו בטיט) — אך מפני שכתב השם  
"בחמר" השווה לו גם הפעל, אם כי באותיות הפוכות (ותמרה — ותחמרה).

וכן מצינו סמיכות לשון הפעל אל לשון השם בכמה מקומות במקרא  
כמו בריש פרשה משפטים (כ"א ו') ורצע אדוניו את אזנו במרצע — תחת  
ונקב, וכתב ורצע (יחידי במקרא) להקביל אל השם במרצע, ושם (כ"ג  
כ"ב) ואיבתי את אויביך וצרתני את צרייך, ובשמואל ב' (ט"ז י"ג) ועפר  
בעפר — תחת וזרק, ובישעיה (י"ד כ"ג) וטאטתיה במטאטא, ושם (כ"ב  
ה') מקרקר קיר, ובירמיה (ט"ו ז') ואזרם במזרה, ושם (מ"ח י"ב) ושלחתי  
לו צועים וצעהו, ובצפניה (ב' ד') ועקרון תעקר, ובתהלים (ס"ט י') וחרפות  
חורפיד, ושם (פ' י') ותשרש שרשיה, ועוד הרבה.

ואמנם במה שכתבתי, כי הלשון וכפרת הוא יחידי בכל המקרא יש  
לדון בזה, יען כי לפי המבואר יהי' ענינו כסוי או סכוך על שם שהטיח  
מכסה את מראה הקיר, ואם כן, יהי' השם "כפורת" מיסוד שרש "כפר", שגם  
הוא מכסה את הארון, כידוע ענינו בתורה, כמו בפ' פקודי (מ' ג') וסכות על  
הארון את הכפורת.

ולפי זה אין הלשון וכפרת יחידי במקרא כמש"כ, אך הוא משרש כפר  
(כסוי) המצוי במקרא.

*אלול*

1. כרננו מרחיב כאן כפירושו צ"ן לשון, התוכל להסבירו?
2. מצטט מה הקושי האפשרי כאן?
3. איך זה שייך לכפורת?
4. האם לשון "וכפרת" כאן הוא יחידי או לא, ומצטט מה זה משה?

**ב. רש"י הירש.**

**פרק ח' פסוקים כ', כא':**

אדם מתמסר לה' כדי להתקדש על ידי ה' ולהתעלות לחיי קודש על אדמות. אין אדם מקריב קרבן לאל נוקם, בעל חמה, צמא דם; אלא המקריב את קרבנו מקדיש לרצון ה' — כל טיפת דם, כל רחש עצב, כל כח שריר. להקריב קרבן, פירושו: לזכות מידי ה' בחיי נצח. אין אדם מקריב בהמה, אלא הוא מקריב את עצמו בבהמה. שעה שאדם מקריב בהמה לפני ה' וסומך את ידו עליה, שעה שהוא מקיים בה שחיטה, קבלה וזריקת דם ומוסר לאש את הראש והכרעים, החזה והגוף וכו', — באותה שעה הרי הוא מוסר לה' את דמו, ראשו, כח שריריו, והוא מתמסר כולו לאש דת של רצון ה', כפי שנכתב לישראל בתורה.

נח העלה עולות, ואילו קין והבל הביאו מנחות. המנחה היא קרבן הודיה, ואילו תכלית העולה — קידוש המעשה. "עלה" מורה על התפתחות ועליה, ומכאן: עדה האילן. עולה מכפרת על מצות עשה; היא מעוררת את כה המעשה ומוזהירה מפני רשלנות. היא מדרבנת את האדם לעלות ולהתקדם ולשאוף אל פסגת ייעודו. חטאת מורה לאדם להישאר במעלתו המוסרית, — אחרי שקיפח אותה בקלות הדעת; אצבע הכהן מביאה את הדם אל רום מעלת המזבח — "בנתינה על קרנות המזבח". לא כן בעולה: הכהן עומד מרחוק וזוּוֹק את הדם למחציתו התחתונה של המזבח, וכך היא רומז למקריב:

*plike*

עדיין אתה עומד מרחוק, וטרם התייצבת בתחתית ההר, — קל וחומר שטרם הגעת אל פסגת ייעודך. עליך לרכו את כל כח החיים, להקריבו ולהעלותו אל רום פסגת ייעודך. כל הדברים האלה יתבארו אי"ה ביתר ביאור בפרשת הקרבנות. לא הובאו הדברים כאן אלא לצורך הבנת קרבנו של נח.

הנה נח בנה מזבח לה' בארץ שניתנה לו שנית, — והוא העלה עולות במזבח; באותה שעה הוא הקדיש את כל הארץ ועשאה למקדש ה'. אכן, עתיד האדם לבנות שם בניין, השואף ומתרומם אל-על; עתיד הוא לשום שם אבן אל אבן, עד תהיה כל הארץ הראל. והאנושות תקריב שם את כל כוחותיה כדי לעלות ולהתקדם בצבדות ה'.

לקרבן זה הוא לקח מכל הבהמה הטהורה ומכל העוף הטהור. כבר הערנו לעיל (ז, ב), שגם בני נח הורשו להקריב רק בעלי חיים טהורים. וכבר ביארנו את הטעם, הנראה לדעתנו: רק בעלי חיים טהורים ראויים על פי טבעם לייצג את אישיות האדם. וכך אנחנו רואים גם בהלכות קרבנות אחר כך: הסוג והמין של הקרבן תלויים באישיות המיוצגת על ידו: כהן גדול וסנהדרין מביאים פר, נשיא מביא שעיר, והדיוט מביא שעירה או כשבה וכו'. עתה, קרבן העתיד של האנושות הובא מכל בעלי החיים הטהורים; והרי כאן רעיון נוסף: אישי האדם יהיו שונים זה מזה בהמשך התפתחות הדורות; אך כולם יהיו "עולות במזבח" — בארץ המתרוממת כמזבח ה'.

1. **קרא שם את הפסוקים, מה מביא את פרשנו לראות בהם הוראה כלל צולמית?**
2. **מה הכרתו של "קרבן"?**
3. **מה ההבדל בין "עולה" לבין "מנחה" ולמה הקריב נח עולות?**
4. **במה שונה ה"חטאת" מן "העולה"?**
5. **למה בנה נח מזבח והביא קרבנות מכל הבהמות הטהורות?**
6. **איך מביא פרשנו את השינויים בין הקרבנות השונים לפי מקריביהם?**
7. **במה פירושו כאן מהווה הקדמה להרחבה על כל הקרבנות בספר ויקרא?**

\* \* \*

**ג. המלבי"ם התורה והמצווה.**

**פרק ט' פסוקים יא', יד', טו':**

(יד) והיה בענני ענן על הארץ. ר"ל וזה יהיה בשני אופנים שמציין, אופן אחד ונראתה הקשת בענן. ואופן השני והיתה הקשת בענן, שבעת שיהיה הדור זכאי או ירדו גשמים כדרכו, שתיכף שיעלו אדים כדי הצורך למקום, עבים יריקו את המטר על הארץ בעתו תיכף, ואז לא יתאספו עננים רבים עד שיכסו את כל כדור הארץ סביב, וירדו בכל מדינה ומדינה בעת הצורך, ואז יראה הקשת בענן. כי במקום שיכלו העננים והשמש תזרח כנגדם, יראה הקשת בהכרח במקום ההוא לבני אדם. ולפעמים כשאין הדור זכאי ועצר את השמים ולא יהיה מטר זמן רב, ואח"כ כשירדו גשמים השמים התקדרו עבים בכל כדור הארץ סביב, וכמו שהיה קודם המבול שלא ירד הגשם רק אחת לארבעים שנה, שבעת שירד היה הגשם בכל סביבות הכדור, שבזה יש התחלה למבול, בכ"ז או והיתה הקשת בענן, ר"ל לא יהיו עבים גסים ושחורים עד שבעת

(יא) והקימותי. הקמת הברית יציין התחלת הברית וגם יציין התמדתו וקיומו לעולם, שכן הוא בהרבה פעלים כמו קום, עמד, היה, חיה כמ"ש למעלה, שתחלה אמר הנני מקים את בריתי על התהחת הברית ופה אמר והקימותי על קיום הברית לעולם, אמר שהברית יתקיים על שני דברים, כי המבול שהיה היה לשני ענינים. א] להכרית כל בשר בעבור חטאם. ב] לשחת את הארץ, שישתנה טבע הארץ מחוזק לחולשה כדי שלא יתקומם החומר על הרוחני לעתיד, ועפ"ז יהי הקמת הברית לשני דברים אלה, א) שלא יכרת כל בשר עוד ממי המבול, אף שלא תשחת הארץ וישתנה טבעה, רק שיכרת כל בשר לעונש על רוע מעלליהם. ב) שלא יהיה עוד מבול כדי לשחת הארץ ולשנות טבעה עוד לחולשה יותר, אף שלא יכרת כל בשר ואנשים רבים ינצלו, רק שהארץ תשחת ותחלש כחה ואוירה ופירוחה עוד יותר:

יפיצו מימיהם הרבים יהיה מבול, רק יהיו עננים דקים שיתפלו ניוצצי השמש בהם ויתהוו בהם הקשת, והגם שלא יתראה אז לבני אדם, בכ"ז יהיה לו מציאות בענן ויוחק הקשת בצד שלמעלה, ובוזא יאמר והיתה הקשת בענן, וז"ש והיה בענני ענן על הארץ ונראתה הקשת בענן. ר"ל בעת שלא יהיה עצירת גשמים והענן יהיה רק על מדינה אחת, שאז יתראה הקשת לבני אדם בצד שיכלה הענן ויעמוד נוכח השמש, או

(ט) וזכרתי את בריתי אשר ביני וביניכם וגוי ולא יהיה עוד המים למבול. ר"ל שלא יהיה כלל מים

אלו

1. מה מסמל השמש בעת: "קום" כאן?
2. הקשת כאן הוא על שני דברים, מה הם ולאמה זה חסר להדגיש?
3. שני דברים באה הקשת ללמדנו, מה הם ולאמה זה נחוש?
4. מתי ואיך יופיע הענן ואתו הקשת?
5. ראיות הקשת והענן באים להזכיר את הקשת וההקטנה לה הקב"ה, על מה?

\* \* \*

"נראה דלכך לקחו שניהם משום דלא היה אפשר לכסותו בכבוד אם לא שיעשו שניהם, ואם היה אפשר לעשות ביחיד לא היו עושים שניהם אלא שם לבדו, ולא משום שהרגשו של שם היה חזק יותר, אלא משום דשם היה הרגשו משום מצוה, והכלל במצוה שטוב לעסוק בעצמו יותר מבשלוחו. מה שאין כן יפת שהרגשו היה משום שכל אנושי, שלא יהיה האב מוטל בבזיון. על כן אין שום שכל אנושי נותן לעשות בעצמו, ומה לנו אם על ידי עצמו אם על ידי אחר. והיינו דכתיב: ויקח שם - מתחילה ניסה שם בעצמו ליקח, אולי יכל לכסות, וכאשר ראה שלא יהא נעשה יפה, הצטרף יפת גם כן."

ד. העמק דבר .  
פרק ט' פסוק כג':

"יש נפקא מינה בין העושה מצוה זו (=כיבוד אב ואם) מחמת שכך רצון ה' ולא מצד הרגשת שכל אנושי... על כן שם שעשה לשם מצוה נתברך שיהיו בניו עובדי ה' ותורתו עד שיחול עליהם השגחת הטבע על ידי הויה בעצמו, וזהו שאמר: ברוך ה' אלקי שם, הרי שהקב"ה בעצמו ינהג הליכות הטבע... יפת אלקים - באשר אומות העולם מתנהגים על פי שרי מעלה שחלק ה', משום הכי כתיב: אלקים... ועל פי מעשיו בשכל אנושי נתברך בעניני עולם הזה... עוד ברכו באנשים חכמי לב שירגישו חכמת זרע שם באהליהם (=וישכן באהלי שם)... ויבואו גם המה ללמוד מהם דעות ומידות."

אלו

1. לאמה שניהם?
2. באה שניהם איפת קצין לה?
3. מה ההבדל בין הצוה מצוה לה קיום מצוה לבין הצוה שיהיו הקנתו האנושית?
4. מי ומתי ולאמה יבואו אנשי יפת ללמוד מאנשי שם?